

**Odporúčanie
útvarov dohľadu nad finančným trhom
Národnej banky Slovenska
z 12. septembra 2022 č. 3/2022,**

**ktorým sa preberajú zmenené Usmernenia k hraniciam zmlúv pre poisťovne
a zaisťovne vydané Európskym orgánom pre poisťovníctvo a dôchodkové
poistenie zamestnancov (EIOPA)**

Národná banka Slovenska (ďalej „NBS“) týmto odporúčaním preberá Usmernenia k hraniciam zmlúv a zmenené Usmernenia k hraniciam zmlúv vydané Európskym orgánom pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (ďalej len „orgán EIOPA“) pod číslom EIOPA-BoS-14/165 a EIOPA-BoS-2022/218.

**Článok I
Úvod**

(1) V súlade s článkom 16 nariadenia (EÚ) č. 1094/2010 z 24. novembra 2010 (ďalej len „nariadenie o EIOPA“) vydal orgán EIOPA odporúčania s cieľom poskytnúť usmernenie o tom, ako by poisťovne a zaisťovne mali uplatňovať požiadavky smernice 2009/138/ES (ďalej len „Smernica Solventnosť II“) implementované do zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o poisťovníctve“) a požiadavky delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) č. 2015/35, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II) (ďalej len „delegované nariadenie“) v článku 17 a 18 o rozsahu poistnej alebo zaistnej zmluvy.

(2) Usmernenia sa vzťahujú na poisťovne a zaisťovne a ich prostredníctvom sa podporuje konzistentné uplatňovanie rozsahu poistnej alebo zaistnej zmluvy, tzv. hraníc poistných a zaistných zmlúv. V usmerneniach sa poskytuje návod na určenie, ktoré poistné alebo zaistné záväzky s ohľadom na budúce poistné vznikajú v súvislosti s článkami 17 a 18 delegovaného nariadenia.

(3) V rámci týchto usmernení sa pojmom riadiace orgány označujú vnútorné orgány, ktoré boli zriadené na účely riadenia poisťovne alebo zaisťovne, a ktoré sa preto nesmú považovať za tretie strany v prípade, že vyjadria rozhodnutie alebo stanovisko k uplatneniu práva ukončiť zmluvu, odmietnuť poistné splatné podľa zmluvy alebo zmeniť poistné alebo poistné plnenie splatné podľa zmluvy.

(4) Ak nie sú vymedzené v týchto usmerneniach, majú pojmy význam vymedzený v právnych aktoch uvedených v úvode.

(5) Zmenené usmernenia zavádzajú nové usmernenia a dopĺňajú sa súčasné usmernenia k témam, ktoré sú relevantné pre určenie rozsahu zmluvy, najmä pokiaľ ide o posúdenie, či krytie alebo finančná záruka má rozpoznateľný vplyv na ekonomiku zmluvy, a identifikáciu zmlúv, ktoré môžu byť odčlenené.

(6) Zmenené usmernenia sa neodchylujú od predchádzajúcich usmernení a pridávajú iba ďalšie podrobnosti kompatibilné s usmerneniami zahrnutými v predchádzajúcich usmerneniach. Z tohto dôvodu by uplatniteľnosť zmenených usmernení nemala viesť k prehodnoteniu rozsahu zmlúv existujúcich kontraktov. Podľa zmenených usmernení sa však má vykonať opätovné posúdenie v prípade, že existuje náznak, že výsledok by bol iný. Preto je potrebné prehodnotenie rozsahu zmlúv, keď usmernenia nadobudnú účinnosť, v prípade,

že sa predchádzajúce posúdenie výrazne líši od prístupu predpokladaného v týchto zmenených usmerneniach. Okrem toho by sa akékoľvek prehodnotenie rozsahu zmlúv, ktoré je potrebné podľa zmenených usmernení, malo vykonať podľa nových usmernení bez ohľadu na to, či bola zmluva písaná predtým, ako sa tieto zmenené usmernenia stali uplatniteľnými.

(7) V súlade s článkom 16 ods. 3 nariadenia o EIOPA poisťovne a zaistovne vynaložia všetko úsilie na dodržiavanie týchto usmernení a odporúčaní.

Článok II **Usmernenia**

Usmernenie č. 0 – Hranice zmluvy

Poisťovne a zaistovne by nemali považovať hranice zmluvy za jediný časový bod, ale za hranicu medzi poistným a záväzkami, ktoré patria k zmluve, a poistným a záväzkami, ktoré k zmluve nepatria. Peňažné toky súvisiace s poistným a záväzkami, ktoré patria k zmluve, by sa mali prognózovať s použitím realistických predpokladov, čo znamená, že prognóza peňažných tokov môže presiahnuť ktorýkoľvek z dátumov uvedených v článku 18 ods. 3 delegovaného nariadenia.

Usmernenie č. 1 – Konzistentné uplatňovanie zásad

Poisťovne a zaistovne zabezpečia, aby sa zásady určovania hraníc zmlúv konzistentne uplatňovali na všetky poistné a zaistné zmluvy, a to počas celého obdobia.

Usmernenie č. 2 – Jednostranné právo

1. Poisťovne a zaistovne zväžia právo ukončiť, zamietnuť alebo zmeniť poistné alebo poistné plnenie splatné podľa poistnej alebo zaistnej zmluvy ako jednostranné, ak ani poisťník, ani žiadna tretia strana nemôže obmedziť výkon tohto práva. Na účely týchto usmernení tretie strany nezahŕňajú orgány dohľadu ani riadiace orgány poisťovní a zaistovní.
2. Najmä:
 - a) Ak sa na upravenie poistného a poistného plnenia vyžaduje, aby poisťovňa alebo zaistovňa získala externé posúdenie v súlade so zákonom alebo s podmienkami inej zmluvy mimo poistnej alebo zaistnej zmluvy, existencia takejto požiadavky by mala obmedziť jednostranné právo podniku iba v prípade, že na základe posúdenia sa poisťníkovi alebo akejkoľvek tretej osobe dáva právo zasahovať do používania tohto práva.
 - b) Poisťovne a zaistovne nemajú považovať riziko poškodenia dobrého mena alebo konkurenčné tlaky za obmedzenie jednostranného práva.
 - c) Poisťovne a zaistovne majú vziať do úvahy, že ich jednostranné právo je vnútroštátnymi právnymi predpismi obmedzené iba vtedy, ak sa týmito právnymi predpismi obmedzuje alebo poskytuje poisťníkovi alebo akejkoľvek tretej strane právo obmedziť výkon tohto práva.
 - d) Poisťovne a zaistovne nemajú zohľadniť právo jednostranne meniť poistné alebo poistné plnenie splatné podľa zmluvy, ak splatné poistné alebo poistné plnenie závisí výlučne od rozhodnutia poisťníka alebo príjemcu.

- e) Poist'ovne a zaist'ovne nemajú zohľadniť právo jednostranne ukončiť zmluvu alebo odmietnuť poistné splatné podľa zmluvy, ak výkon tohto práva, ako je stanovené v podmienkach zmluvy, je podmienený vznikom poistnej udalosti.

Usmernenie č. 3 – Schopnosť prinútenia

Poist'ovne alebo zaist'ovne majú uznať svoju schopnosť prinútiť poistníka platiť poistné, iba ak je platba poistníka právne vymožiteľná.

Usmernenie č. 4 – Úplné zohľadnenie rizika

1. Pri určovaní, či poistné plne odráža riziká, na ktoré sa vzťahuje portfólio poistných alebo zaistných záväzkov, majú poist'ovne a zaist'ovne posúdiť, či v okamihu, keď buď poistné, alebo poistné plnenie môže byť zmenené, má poist'ovňa alebo zaist'ovňa za všetkých okolností právo zmeniť poistné alebo poistné plnenie tak, že očakávaná súčasná hodnota budúceho poistného prekročí očakávanú súčasnú hodnotu budúcich poistných plnení a výdavkov v rámci portfólia.
2. Na účely posúdenia, či poistné plne odráža riziká, na ktoré sa vzťahuje portfólio poistných alebo zaistných záväzkov v súlade s článkom 18 ods. 3 a 7 delegovaného nariadenia, majú poist'ovne a zaist'ovne zabezpečiť, že toto portfólio sa skladá z povinností, pre ktoré môže poist'ovňa alebo zaist'ovňa zmeniť poistné a poistné plnenie za podobných okolností a s podobnými následkami.
3. Poist'ovne a zaist'ovne majú vziať do úvahy akékoľvek individuálne posúdenie relevantných charakteristík poistenej osoby, ktoré poist'ovni alebo zaist'ovni umožní zhromaždiť dostatok informácií na vytvorenie primeraného rozpoznanie rizík spojených s poistenou osobou. V prípade zmlúv zahŕňajúcich riziká úmrtnosti alebo zdravotné riziká podobné technikám životného poistenia to môže zahŕňať individuálne samohodnotenie poistenej osoby alebo môže zahŕňať lekársku prehliadku alebo posudok.

Usmernenie č. 5 – Rozčlenenie zmluvy

1. Poist'ovne a zaist'ovne majú posúdiť, či je možné k dňu rozoznania (tzv. „recognition day“) rozčleniť zmluvu a ku každému dňu ocenenia posúdiť, či došlo k akejkoľvek zmene, ktorá by ovplyvnila predchádzajúce posúdenie.
2. Poist'ovne a zaist'ovne by mali zohľadniť, že zmluva môže byť odčlenená na účely hraníc zmluvy vtedy a len vtedy, ak dve časti zmluvy (alebo viac) sú z hľadiska rizika rovnocenné dvom (alebo viacerým) zmluvám, ktoré by sa mohli predávať samostatne. Na účely tohto usmernenia by sa dve zmluvy mali považovať za rovnocenné z hľadiska rizika, ak neexistujú žiadne zreteľné rozdiely v ekonomike zmlúv, pokiaľ ide o poistné alebo finančné riziko, ktoré nesie poist'ovňa a zaist'ovňa.
3. Bez ohľadu na predchádzajúci bod, ak majú všetky časti zmluvy rovnakú hranicu zmluvy, poist'ovne a zaist'ovne môžu v rámci zjednodušeného prístupu neodčleniť zmluvu na účely stanovenia hraníc zmluvy.
4. Ak sa opcia alebo záruka vzťahuje na viac ako jednu časť zmluvy, poist'ovne a zaist'ovne by mali určiť, či je možné ju odčleniť alebo či by sa mala priradiť k príslušnej časti zmluvy.

5. Ak je zmluva považovaná za poisťnú zmluvu podľa zákona o poisťovníctve, poisťovne a zaisťovne majú brať do úvahy všetky rozčlenené časti zmluvy pre prípad vzniku poisťných alebo zaisťných záväzkov.
6. Ak je zmluva na účely posúdenia hraníc zmluvy rozčlenená, každá časť by sa mala považovať za samostatnú zmluvu.

Usmernenie č. 6A – Určenie finančnej záruky s rozpoznateľným účinkom na ekonomiku zmluvy

1. Pri určovaní, či finančná záruka nemá rozpoznateľný účinok na ekonomiku zmluvy, poisťovne a zaisťovne majú brať do úvahy všetky možné budúce peňažné toky, ktoré môžu na základe zmluvy nastať.
2. Poisťovne a zaisťovne majú posúdiť, že finančná záruka poisťného plnenia má rozpoznateľný účinok na ekonomiku zmluvy len v prípade, ak finančná záruka je viazaná na zaplatenie budúceho poisťného a poskytuje poisťníkovi zjavnú finančnú výhodu.
3. Pri určovaní, či finančná záruka poskytuje zjavnú finančnú výhodu, by poisťovne a zaisťovne mali zvážiť, do akej miery sa očakáva, že sa celý súbor budúcich peňažných tokov rozpoznateľne zmení, ak by finančná záruka neexistovala. Poisťovne a zaisťovne to môžu posúdiť na kvalitatívnom alebo kvantitatívnom základe.
4. V rámci kvalitatívneho posúdenia by sa malo zvážiť, či sa konfigurácia (riziko, načasovanie a suma) peňažných tokov zmluvy s finančnou zárukou zreteľne líši od konfigurácie zmluvy bez finančnej záruky.
5. Kvantitatívne posúdenie by malo byť založené na tom, či je možné zistiť relatívny rozdiel v hodnote všetkých budúcich záväzkov súvisiacich so zmluvou s finančnou zárukou a bez nej („hodnota finančnej záruky“) na základe očakávanej súčasnej hodnoty. Pri výpočte hodnoty záväzkov bez finančnej záruky by poisťovne a zaisťovne mali predpokladať peňažné toky rovnajúce sa sume, ktorá by bola vyplatená, keby finančná záruka neexistovala. Pri zmluvách, kde plnenia závisia od trhových výnosov, by poisťovne a zaisťovne mali predpokladať plnenia, ktoré sú v súlade s príslušnou časovou štruktúrou bezrizikových úrokových mier použitou na výpočet najlepšieho odhadu, ako sa uvádza v § 38 ods. 2 zákona o poisťovníctve, bez úpravy volatility a párovacej korekcie. Pri výpočte hodnoty záväzkov s finančnou zárukou by poisťovne a zaisťovne mali pri oceňovaní zohľadniť všetky formy zaručených plnení vyplývajúcich z finančnej záruky. Pre toto posúdenie je relevantné riadne zohľadnenie časovej hodnoty opcií a záruk.

Usmernenie č. 6B – Identifikácia krytia pre špecifikovanú neistú udalosť, ktorá negatívne ovplyvňuje poistenú osobu so zreteľným vplyvom na ekonomiku zmluvy

1. Pri určovaní, či poisťné krytie pre špecifikovanú neistú udalosť, ktorá negatívne ovplyvňuje poistenú osobu (krytie) nemá žiadny rozpoznateľný účinok na ekonomiku zmluvy, poisťovne a zaisťovne majú brať do úvahy všetky možné budúce peňažné toky, ktoré môžu na základe zmluvy nastať.
2. Poisťovne a zaisťovne majú zvážiť, že krytie má rozpoznateľný účinok na ekonomiku zmluvy len v prípade, že krytie je viazané na zaplatenie budúceho poisťného a poskytuje poisťníkovi zjavnú finančnú výhodu.

3. Pri určovaní, či krytie poskytuje rozpoznateľnú finančnú výhodu, by poisťovne a zaist'ovne mali zväžiť, do akej miery sa očakáva, že sa celý súbor budúcich peňažných tokov rozpoznateľne zmení, ak by krytie neexistovalo. Poisťovne a zaist'ovne to môžu posúdiť na kvalitatívnom alebo kvantitatívnom základe.
4. Pri kvalitatívnom posúdení by sa malo zväžiť, či sa konfigurácia (riziko, načasovanie a suma) peňažných tokov zmluvy s krytím zreteľne líši od konfigurácie zmluvy bez krytia.
5. Kvantitatívne posúdenie by malo byť založené na tom, či je možné rozoznať relatívny rozdiel v hodnote všetkých budúcich záväzkov súvisiacich so zmluvou s krytím a bez krytia („hodnota krytia“) na základe očakávanej súčasnej hodnoty. Pri výpočte hodnoty záväzkov bez krytia by poisťovne a zaist'ovne mali predpokladať, že krytie neexistuje. Pri výpočte hodnoty záväzkov s krytím by poisťovne a zaist'ovne mali zohľadniť všetky záväzky. Zohľadnenie možných budúcich scenárov je v niektorých prípadoch relevantné pre toto posúdenie.

Usmernenie č. 6C – Prehodnotenie rozpoznateľného účinku krytia alebo finančnej záruky

1. Poisťovne a zaist'ovne by mali takmer vo všetkých prípadoch zachovať konštantné hranice zmluvy počas celého jej trvania. V dôsledku zmien vonkajšieho prostredia, ako je vymedzené v článku 29 delegovaného nariadenia, ako aj zmien v podmienkach zmluvy však môže byť potrebné zmeniť hranice zmluvy.
2. Neočakáva sa, že poisťovne a zaist'ovne budú ku každému dátumu ocenenia prehodnocovať, či má krytie alebo finančná záruka rozpoznateľný účinok. Poisťovne a zaist'ovne by však mali toto prehodnotenie vykonať, ak existujú náznaky, že by mohlo viesť k odlišnému záveru. Na posúdenie zmien v hospodárskom prostredí by poisťovne a zaist'ovne mali najmä porovnať súčasné hospodárske prostredie s hospodárskym prostredím existujúcim v čase, keď sa vykonalo posúdenie použité na vymedzenie súčasných hraníc zmluvy, a vykonať nové posúdenie len v prípade, že tieto zmeny sú extrémne. Na tento účel by sa zmeny v príslušnej časovej štruktúre bezrizikovej úrokovej miery použitej na výpočet najlepšieho odhadu, ako sa uvádza v § 38 ods. 2 zákona o poisťovníctve, ktoré sú menej extrémne ako stresové scenáre úrokového rizika štandardného vzorca, nemali považovať za extrémne.
3. Poisťovne a zaist'ovne by mali po tomto prehodnotení zmeniť hranice zmluvy len vtedy, ak prehodnotenie vedie k jednoznačne odlišnému záveru ako posúdenie vykonané na určenie súčasných hraníc zmluvy.
4. Ak prehodnotenie rozpoznateľného účinku krytia alebo finančnej záruky viedlo k zmene hraníc zmluvy, čo malo významný vplyv na ocenenie technických rezerv a solventnosť poisťovne alebo zaist'ovne, poisťovne a zaist'ovne by mali túto zmenu bezodkladne oznámiť Národnej banke Slovenska. Okrem toho by poisťovne a zaist'ovne mali túto skutočnosť považovať za významnú zmenu uvedenú v článku 312 ods. 3 delegovaného nariadenia a zahrnúť ju do správy pre orgán dohľadu uvedenej v danom článku vrátane podrobného opisu prehodnotenia a jeho vplyvu na stav solventnosti poisťovne a zaist'ovne.
5. V opačnom prípade by sa posúdenie, či krytie alebo finančná záruka má zreteľný vplyv na ekonomiku zmluvy, nemalo zmeniť.
6. Poisťovne a zaist'ovne by nemali prehodnocovať hranice zmlúv pre rôzne scenáre použité na výpočet najlepšieho odhadu pomocou simulačných metód ani pre stresové scenáre použité na výpočet kapitálových požiadaviek na solventnosť.

Usmernenie č. 7 – Odhad záväzkov

1. Pokiaľ v čase uznania zmluvy nie sú poisťovni alebo zaistovníci k dispozícii údaje zo zmluvy alebo plný rozsah záväzkov upravených v zmluve, poisťovne a zaistovníci majú odhadnúť hranicu zmlúv použitím všetkých dostupných informácií spôsobom, ktorý je v súlade so zásadami stanovenými v týchto usmerneniach.
2. Poisťovne a zaistovníci majú revidovať odhadované posúdenie hneď, ako sú k dispozícii podrobnejšie informácie.

Usmernenie č. 8 – Zaistné zmluvy

Poisťovne a zaistovníci majú na svoje prijaté zaistné zmluvy uplatniť ustanovenia článku 18 delegovaného nariadenia nezávisle od hraníc podkladových poisťných alebo zaistných zmlúv, na ktoré sa vzťahujú.

**Článok III
Záverečné ustanovenia**

1. V Odporúčaní Útvoru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska z 15. januára 2016 č. 1/2016, ktorým sa preberajú usmernenia Európskeho orgánu pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA) pre režim Solventnosť II sa v článku II. vypúšťajú písmená p) a cc). Doterajšie písmená a) až cc) sa označujú ako písmená a) až aa).

2. Toto odporúčanie nadobúda účinnosť 1. januára 2023.

Vladimír Dvořáček v. r.

člen bankovej rady a výkonný riaditeľ
úseku dohľadu a finančnej stability
útvoru dohľadu nad finančným trhom
Národnej banky Slovenska

Júlia Čillíková v. r.

výkonná riaditeľka úseku dohľadu a ochrany
finančného spotrebiteľa
útvoru dohľadu nad finančným trhom
Národnej banky Slovenska